

UDVARHELYI HIRADÓ.

KÖZMIVELŐDÉSI, KÖZGAZDASÁGI ÉS KÖZEGÉSZSÉGÜGYI HETILAP.

Előfizetési díj

vidékre postán, vagy helyben házhoz hordva:

Egész évre 4 ft.
Fél évre 2 ft.
Negyed évre 1 ft.
Egyes szám ára 10 kr.

Megjelenik minden szombaton este.

Hirdetménydíj:

Ötven centiméternyi területen megfűző hirdetmény ára első beigtatáskor 50 krajcár, második beigtatáskor 10 percent, harmadik és minden további beigtatásnál 20 percent árlengedés.
Száz centiméter területet elfoglaló hirdetmény ára első beigtatáskor 1 ft., második beigtatáskor 10 percent, harmadik és minden további beigtatás alkalmával 20 percent árlengedés.
Bélyegdíj minden beigtatáskor 30 kr.
Mellékletdíj: Százától 1 ft 40 kr. — A díjak előre fizetendők.

A szerkesztő lakása:

Botos-utca, ref. tanári lak, emeleti lakosztály.

Kiadóhivatal:

Becsek Dániel könyvnyomdája.

Hivatalos intézkedés.

Sz. 1.—1877.

közp. vészbizottság.

Udvarhely város tekintetes polgármesterének, s a megyei járási tekintetes szolgabíró uraknak.

A m. kir. nmlgu földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi miniszterium által folyó hó 17-ről 21,130 szám alatt a keleti marhavésznek Háromszék megye Seps-Szt-György városában lett kiütéséről értesítettvén: az 1874-ik évi XX-ik törvénycikk 36. §-a értelmében a megyei központi vészbizottságot folyó hó 24-én szervezvén, ezen bizottságnak jelen szám alatt hozott határozata folytán szigorú felelősség terhe alatt utasítom, mikép ezen intézkedésem vételével hatósága területén rögtön tegye közhírré:

1. Hogy Háromszék megye Seps-Szent-György városában folyó hó 16-án egy Romániából Brassóba s onnan Seps-Szent-György városába hajtott marhacsoportban a keleti marhavész kiütött, kettő elesett, egy lebunkóztatott s hat beteg maradt.

2. A lakosságot, az 1875. évi juniushó 26-ról 3637 számú intézkedésem mellett megküldött „Rövid utmutatás a keleti marhavészt illetőleg“ című kis könyv

felhasználásával, a vész természetére s annak könnyű elhurcoltatására gyelmeztetvén, igyekezék rábírní, hogy ezen kis könyvben előirtakat szigorúan tartsa meg.

3. Az 1874-ik évi XX-ik t.-cikk II-ik fejezet 17—29-ig terjedő §-ai értelmében intézkedjék, hogy minden vásárra vagy onnan hajtott szarvasmarha, juh, kecske a marhaveleken kívül egészségügyi bizonyítvánnyal legyenek ellátva. Oly vásárokon, hol nemzetközi vásárra szánt marha tetemes számmal állittatik ki, azok a gazdasági marháktól külön helyen állittassanak fel. A mészárosok minden nem községbeli marha megvételét, illetőleg behozatalát, a közlégi előjárásnál 12 óra alatt jelentsék be. Szóval, hogy a törvénynek intézkedései szigorúan biztosittassanak.

4. Minden marhatartó egyénnek szigorú felelősség s a törvényben előirt büntetés terhe alatt rendelje meg, hogy amint marhái közt valamely betegséget vesz észre: a község előjáróságának, esetleg a vészbizottsági közegnek, tüstént jelentsé be.

5. Mindezen fennemlitett óvintézkedések biztos keresztülvitele céljából a vészbizottságot valamennyi községben állítsa fel s kötelezze, hogy a törvény 32-ik §-a értelmében a község marhái létszámát mentől többször vizsgálja meg s azok egészségügyi-

ről jelentését minden nyolc napban hozzám leendő beterjesztés végett uraságodhoz adja be.

Elvárom uraságod ügybuzgalmától, hogy ezen a lakosság érdekét igen nagy mérvben érintő ügyben a lehető legnagyobb s kifogástalan pontossággal fog eljárni. Azonban nem mulasztatom el, hogy figyelmét az ezen ügyben pontatlan tisztviselőre vonatkozó törvény szigorára föl ne hívjam.

Sz.-Udvarhelytt, 1877 október 24-én.

Dr. Török Albert,
alispán.

Az erdélyrészi marhavész ötletéből

az „Erdélyi Gazdasági Egylet“ a következő kérvényt intézte a nmlgu földmivelési miniszter urhoz:

Nmlgu miniszter ur! A jelenleg az erdélyi országgrészben kitört keleti marhavész elodázhatlan köteleességévé teszi az „Erdélyi Gazd. Egylet“ mély tisztelettel alólirott igazgató választmányának, hogy e szomorú csapás alkalmából legjobb meggyőződése szerinti javaslatait és nézeteit kifejtse és azoknak kegyes meghallgatását és figyelembe vételét Nmlgod bölcs belátásától remélje.

Mindenekelőtt elvitázhatlan tény az, hogy a jelenleg pusztító marhavész a törösvári m. kir. vesztegintézetnél az 1874-iki XX. t.-cikkben előirt törvényes vesztegelést kiállott marhákkal hurcoltatott be és ma már

TÁRCA.

Honfi dal.

Magyar vagyok, fáj a szívem,
Hazám, ha sorsodat nézem,
Sorsod mikor fordul jobbra?
Talán soha . . . talán soha.

De nem! Jobbra fordul bizton,
Boldog, viruló lesz a hon,
Erős, nagy lesz, mint volt régen,
S hires a föld kerekészen.

Az lesz! mert a honszeretet
Órjás tetteket művelhet.
Szeressük őt szívvvel, tettel,
S élünk adjuk érte, ha kell.

Honom imádlak, szeretlek,
Amiképen mást nem lehet.
Mást nem akar e szív s ajak,
Mint: hazámért éljek, s haljak!

(Jász-Ladány.)

Lakos Gyula.

A kéz titkairól.

A népek öreg kora hasonlít némileg gyermekkorukhoz, s azért vagyunk mi is babonásak, mint elődeink.

A jóslás mai nap nagyon divatban van, ha hihetnek egy kis rózsaszínű könyvnek, mely többek közt képes a kéz titkait előttünk leleplezni. Különben ez egy könnyű s kellemes tudomány, melylyel szerencsét tehetünk, annyival inkább, mert

megengedi a hölgyeknek keztyűjüket lehuzni s megmutatni rózsakörömmel koronázott szép fehér kezöket. Kevés elfogadó-teremben járhatunk, hol legalább egy jóssal ne találkoznánk, s ki nem látta őt művészete gyakorlatában, fogalommal sem bírhat azon csodálatos történetekről, melyeket ő a kézből kiolvasni képes.

Minden alaku kéznek más jelentősége van, s a tudomány hét osztályba sorozza a kézkalkotást. A legcsekélyebb részletezés ezen kényes tárgyról indifferens lehet.

Itt van egy női kéz, melynek vakító fehérségű bőre nem veresedik meg a levegőn, s érzéketlennek látszik hideg s meleg iránt; jelez mély önzést, s határt nem ismerő vakmerőséget. Ez Medicis Katalin keze. Órizkedjete ezen gyönyörű florenci kéztől.

Van hosszudad ilyen kéz, s ez már javít sokat. Első látásra hasonlít az előbbihez, de gyakorlott szem nem téveszti össze. A hosszudad, nem igen kövér, keskeny kéz ideális törekvéssel bír; hajlandó az ábránra.

Az érzéki kéz kerekded, nem igen husos, átlátszó fehér, az erek szép kéken láthatók. Ez büszke; gyengéd érzésű s hamar lelkesedő; hibázhatik, leeshetik a magasból, de nem annyira, hogy önérettel fel ne kelhetne. A szerelemben állandó s mély érzésű.

Ha gömbölyűek ujja végei, akkor nagyobb nála az ész, ha hegyesek ujjai, ugy tulnyomó a lelkesedés.

Az ötödik osztályzatba tartoznak a husos, vereses kezek, lapos körömmel. Ezek rendszeren igen

prózai gondolkozásuk. Az életről igen reális fogalommal bírnak, az embert pénze után mérik. A szív dolgában az észre hallgatnak, s nem állandók a szerelemben.

Van továbbá kiképzetlen kéz, t. i. minden különös jelző nélkül. Ez a szokás rabja, s több szokással, mint szenvedélylyel bír. Ezen kéz nagyon ismeretes Franciaországban, igen ritka Angliában, s tulnyomó számban van a lappoknál.

S ön asszonyom, megmutatja-e nekem kezét? Az ön keze husos, ujjai duzzadtak. Bőre fehér, sima, tenyere nagyon mélyen fekvő s erős, kemény hussal. Hüvelykujja különösen ki van fejlődve. Siessen asszonyom, felhuzni keztyűjét. Ön Kleopátra kezével bír. Ön tudja ez hova vezet. Az Isten őrizze őnt a viperától.

Ha valaki az első s második ujjtagocskák közt a legcsekélyebb mértékben is kimagasló huscsomócskával bír, ugy soha sem fog Hugó Viktor versenytársa lenni, bármit teszen is. A lyrikusok hegyes, hosszú ujjakkal bírnak, mint aminők Musset-Alfréd ujjai valának, melyek valóságos orsók voltak.

Mindez tanusítja, minő mesterkéletlen volt a görög filozófia, midőn ajánlá az embernek, vonuljon magába, gondolkozzék hosszasan, hogy önnön-magát megismerje.

A bölcséktől annyira keresett bölcsesség a homoru kézben van. Tanulmányozzátok jól kezétöket, vizsgáljátok ujjaitokat; sokat felismerhettek benne.

Franciából:

Gyalokay-Borostyáni Irma.

Sepsi-Szent-Györgyöt meghaladva, Brassóban, Illyefalván, Magyaróson és Höltevényben szedi áldozatait, mely tény az idézett törvénycikk 11. §-ának hiányát világosan mutatja és elengedhetlenül követeli, vagy azt, mit még 1875 március 1-éről keltezett és a mélyen tisztelt orsz. képviselőházhoz benyújtott — ezuttal is /- alatt tiszteletteljesen mellékelte — kérvényünkben tüzetes indoklással kértünk, hogy t. i. a szomszédos keleti tartományokból a kérődző állatok behozatala teljesen tiltassék el; vagy, ha ezen kétségkívül mélyreható intézkedés ezuttal és rövid idő alatt foganatosítható nem volna, legalább és sürgősen azon törvényhozási módosítást, hogy teljes határozás rendeltessék el nemcsak akkor, mint az idézett § mondja, ha a vész az ország mesgyéjétől 8 mérföldnél kisebb távolságra uralg, hanem egyáltalában még akkor is, ha a szomszédban a vésznek csak legkisebb nyoma van. E teljes határozás csak akkor lenne feloldandó, ha hitelesen bizonyíttatik, hogy az illető szomszédos tartomány hat hónap óta vészmentes, minek konstatálására talán a konzulátusok volnának igénybe vehetők.

A tiszteletteljesen alólírott igazgató választmány sajnosan tapasztalja, hogy dacára a vész rögtöni felfedezésének, az ellene elrendelt intézkedések eléggé erélyeseknek nem látszanak, mert a vész napról-napra mindinkább terjed. Mély tisztelettel kérjük Nmlgodat, kegyeskedjék az illető közegeket a legnagyobb, a legkiméletlenebb erélyre utasítani; mert csakis alaposan képzett állatorvos és erélyes szigorú hatóság vethet a terjedő vésznek sikeresen gátat.

Visszatérve a vész behurcolására, abbeli méltó csodálkozásunknak kell kifejezést adni, hogy miként jöhetett az be a veszteglést kiállott állatokkal, holott minden eddigi kutatás és tapasztalat szerint a keleti marhavész lappangási időszaka 9 napnál tovább nem tart? Miután a vész ennek dacára Törösváron át bejött (mellesleg megjegyezve ez már a harmadik eset, mert 1863. és 1867-ben is Törösváron veszteglő marháktól terjedt el a vész), tán nem lesz egészen indokolatlan, ha az ottani szakközeg képzettségében némileg kételkedni bátorodunk. Az erdélyi országrész általunk képviselt gazdaközönsége különben meg van győződve arról, hogy Nmlgod kegyes leend ezen behurcolás okát illetőleg a legszigorubb vizsgálatot elrendelni és annak kiderített eredményét a felháborodott közvélemény megnyugtatóra teljertalmulag nyilvánosságra hozni.

Miután az 1874-iki XX. t.-cikk 37-ik §-a a vészbizottság szakértő tagjai között első sorba a tisztí főorvost helyezi, a nmlgu vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszterium pedig az 1875-ben az orvosnövendékek részére kibocsátott új szigorlati szabályrendeletben az állatjárványtan hallgatását kötelezővé nem tette, mély tisztelettel kérjük Nmlgodat, méltóztatassék ezen ellenmondás és anomalia megszüntetésére hatni, az állatjárványtan a szigorlati tárgyak közé felvétetni, sőt a törvényhatósági szolgálatba lépő orvosokat még arra is köteleztetni, hogy az említett tárgyból külön vizsgát tegyenek.

Miután a vész kitörésekor kitűnt, hogy a többször idézett törvénycikk és annak végrehajtását tárgyazó kimerítő szabályrendelet, még az illetékes közegeknek sem volt birtokában, felette óhajtható, sőt mellőzhetlen, hogy ez mielőbb közforgalomba bocsáttassék és minden arra hivatott közegnek díjtalanul, a közönségnek pedig lehető jutányos áron rendelkezésére álljon.

Továbbá bátrak vagyunk a /- alatt tiszteletteljesen mellékelte és már érintett kérvényt, melyet a m. t. képviselőház annak idején a nmlgu földmívelési miniszteriumhoz tett át, Nmlgodnak méltán yló figyelmébe különösen ajánlani és tehetjük ezt annál is inkább, mert ezen sajtó útján is közzétett folyamódásunknak joga-

sultsága a bel- és külföld legtekintélyesebb szaktestületei és szaklapjai által is egyhangulag elismertetett.

Vége miután a jelenleg dúló keleti marhavészről, bár megbízható, de csakis magánforrásból lehet tudomást szerezni, miután az ország hivatalos lapja ily esetekben alig megengedhető lakonizmussal csak annyit szokott mondani, hogy a marhavész itt vagy ott „uralg“, vagy „megszűnt“, — mély tisztelettel kérjük Nmlgodat, kegyeskedjék elrendelni, hogy a vész állományáról a „Budapesti Közlöny“ 8—8 naponként hiteles hivatalos kimutatást közöljön, mely az összes létszámot, a betegek, a valóban-gyanusok, az eldöglötték és a lebunkóztak számát felsorolja, valamint az elfojtási eljárást röviden vázolja, hogy ily kimutatás által a gazdaközönség tájékozva, intve és esetleg megnyugtatta is legyen.

Ezekben hivatás erü köteleességünk szerint igénytelen javaslatainkat és nézeteinket röviden előadva, azoknak sürgős elintézését Nmlgod kegyességétől újból is kérjük és várjuk, egyletünket és magunkat pedig továbbra is magas kegyeibe ajánljuk.

KÖZMIVELŐDÉS.

Székelly-Keresztur, nov. 5.

Tekintetes szerkesztő ur!

Ha sziveskedik közmívelődés körül forgó értesítéseknek mindig nyitva álló becses lapjában ezuttal tért engedni, az udvarhelymegyei általános néptanítóegyletnek ezen évi október 30. és 31-én Sz.-Kereszturon tartott évi közgyűléséről kívánnám az érdeklődőket röviden tudósítani.

Mint a programman is jelezve volt, a gyűlés első napján Felmeri Mózes képezdei tanár mutatta meg az egybegyűlt tanítói karnak s népes néző közönségnek egy képezdei gyakorlóiskola növendékeivel tartott gyakorlati tanításban azt, mi módon kell fokozatos gyakorlás által az emberi test különböző tagjait összhangzásban fejleszteni, erősíteni. Erőteljes, élénk vezénnyel végzett ügyes eljárását a nézők éljenzése kísérte.

Ezután a tanítói segélyegylet gyűlése tartott meg, mely alkalommal annak elnöke Bedő Dénes képezdei tanár egy rövid, velős megnyitó beszédben legfőképp annak adott kifejezést, hogy a társadalmi jólét csakis a szellemi és anyagi érdekek párhuzamos fejlesztése által érhető el. Ez alkalommal a pénztári jelentésből kitűnt, hogy a segélyegyletnek jelenleg 1200 frt gyümölcsöző tőkéje van, mely áldásos hatását ezuttal is megmutatta azáltal, hogy kilenc csekélyebb fizetésű néptanítónak nyújtott 10—10 frt segélyt. Elég buzditó jelenség lehetne azon tanító uraknak, kik ezen üdvös egyletnek maig sem tagjai. Annál nagyobb elismeréssel kell itt megemlékezni ezen segélyegylet buzgó pénztárnokáról Raffaj Károly urról, ki pénztárunkat 100 frttal — s ezuttal harmadizben — volt szives gyarapítani. Ezen név nem ismeretlen már e becses lap érdemes olvasó közönsége előtt. Legalább a megye területén többször nyílt alkalom hallani, hogy Raffaj ur ennyi meg ennyi szegény iskolágyermeket segélyezett különböző időkben különböző iskoláknál tankönyvekkel. Ily tettekről nem szükség sokat beszélnünk — facta loquuntur. Vajha versenytársai is mutatkoznának már!

Ezen napot az említett segélyegylet javára rendezett estély zárta be. Ebben a műsorozat szerint első részlet volt a képezdei növendékek magánálardája által, Wegler Gyula tanár szakavatott vezetése mellett igen szépen elénekelt éji dal. Azután Kniszbeck Alajos képezdei tanár ragadta élénk tapsviharra a lelkesült közönséget idő- és alkalomszerű ügyes fölolvásával. Ezután jött Wegler ismeretes művészi zongorajátéka, melyet Vítályos Gergelyné urasszony szép éneke követett zongorakiséret mellett. Ezen köztiszteletben álló asszonyság megmutatta, hogy a gyöngéd anya te-

endői mellett a szépművészetnek és közjótékony-ságnak is lehet egyszerre élni. A műsorozatból szavaltatok sem hiányoztak, ugyanis Kovács Sándor néptanító Vörösmarty „Élő szobor“ című szép költeményével aratott tapsokat; Hetey Gábor képezdei tanár pedig „A szerelmesek“ című humorisztikus saját költeményét szavalta el, a megelégedés kitoró kifejezéseire ragadván vele a hallgató közönséget. A műsorozatot két népdal zárta be, melyekről el lehet mondani, hogy egészen a háztól kerültek ki, ugyanis szövegét Hetey, a találó zenét hozzá Wegler képezdei tanárok szerették, s előadta a képezdei ifjuság. Szerzők s előadók egyaránt meg lehetnek elégedve a nyilvánuló hatással.

A napot táncmulatság zárta be, melyről elég annyit mondanom, hogy hajnalban ért véget.

Másnap (31-én) 1/29 órakor a szorosabb értelembe vett közgyűlés vette kezdetét a 100 növendékből álló összes képezdei ifjuság megható karéneke mellett. Kőlcsey mindig lelkesítő szép himnuszát énekelték. Erre Kozma Ferenc képezdei igazgató-tanár tartalomdus elnöki megnyitó beszéde következett, melyben egyebek közt ki volt fejezve, hogy ezen egylet hat évi fennállása óta — ha lassan is — mindig előre haladt s megmutatta, hogy a közoktatási kormányunk által elrendelt tanítói póttanfolyamok mily hamar gyümölcsöző magvát hintették el az önképzésre annyira szükséges társulásként. Buzditó beszédben felhívja az egylet tagjait, hogy a kor kívánalmaihoz képest szakszerű önképzésük által a tanügyi irodalom színvonalára igyekezzenek fölemelkedni s fejlődésével lépést tartani. E végett ajánlja, hogy a tanítói egyletek ezután egész évi munkásságukban előre megállapított terv szerint járjanak el.

Ezután az egylet ügybuzgó munkás titkára Hetey Gábor olvasta fel titkári jelentését, melyben az egylet négy fiókkörének évi munkásságát s ennek akadályait tünteti fel. Kimerítő jelentésében azon óhajának ad kifejezést, vajha a közép-tanodák tanárai is tagjai lennének az ilyen tanítói egyleteknek.

A tanítói egyletek célját és azon tájékozatlanságot tekintve, mely a természetrajzi oktatás körül népiskoláinkban mutatkozik, nem lehet eléggé méltányolni Molnár Károly főreáltanodai tanárnak azon szives készségét, miszerint a természetrajz tanításáról a népiskolában egy talpraesett felolvasást tartott, melyből hogy lehetett s akartak is tanulni a szép számmal jelenvolt tanítók, meglátott a folytonosan lebilincselte figyelemről s a felolvasást kísérő zajos tetszésnyilvánításokból. Sok ilyen munkást a népoktatásnak a tudományos körből!

Ezután indítványokra került a sor, melyek közt nevezetesebbek egy évkönyv szerkesztése, meg a következő pályakérdés kitűzése: „Írassék meg Udvarhelymegye részletes földrajza népiskolák számára.“ Ezen utóbbi indítványt Kis Jakab néptanító adta be s a választmány pártolólágg terjesztette a közgyűlés elé. Nagy gondot adott a pályadíj kérdése, mert az egylet vagyoni állása jelenleg csekély. Az indítvány azonban elfogadtatott azon reményben, hogy az udvarhelymegyei népnevelési egylet, mely a megye területén már régóta áldásosan támogatja a nevelésügyet, ezuttal sem fogja megvonni nagyrabecsült segélyezését a kétségbevonhatlanul szükséges taneszköz létrehozásától.

Mint az egyleti munkásságnak igen korszerű nemét, meg kell említenünk még a könyvismertetést. Ennek célja az, hogy a pénzszerzés céljából újabb időben írt népiskolai könyvek rendre a használhatóktól elkülöníttessenek. Ezuttal könyveket ismertettek Kniszbeck Alajos, Bedő Dénes, Veres Sándor és Katona Sándor.

Az elnök lelkes zárbeszéde után a gyűlés d. u. 1/23 órakor végződött be, honnan belső megelégedéssel távoztak mindazok, kiket a közmívelődés ügye közelről érdekel. Ezek közt tisztelettel kell megemlékeznünk megyénk érdemes tanfelügyelőjé-

ról, Sándor Mózes úrról, ki a gyűlés tanácskozásai-
ban való tényleges részvétele által nemcsak tekin-
télyét emelte a néptanítói együletnek, hanem irány-
mutató véleményadása által az ügyek elintézését
is elősegítette.

A gyűlés után közös ebédre gyűlt a társaság,
melyben, a helybeli és közelvidéki érdeklődőket is
beleszámítva, 62 személy vett részt. Ezen alkalom-
mal nem hiányoztak a lelkes felköszöntések is.
Igy Kozma egyl. elnök a közökt. miniszter ur ő
nagyemlétségére, Hetey az elnökre, Kniszbeck a
tanfelügyelőre mondottak tetszéssel fogadott fel-
köszöntéseket.

Teljes elismeréssel említem fel végül azon
szíves vendégszeretetet s becses érdeklődést, melyet
Keresztur értelmes közönsége a gyűlés iránt, kü-
lönösen a vidéki tanítók szíves szállásba fogadása
által tanusított. Ebben ugyan kiváló érdeme van
a rendező bizottságnak is, legyen hát köszönetül
nekik azon tudat, hogy a nemes ügy érdekében
tett szolgálat nem szorult külső magasztalásra, az
a jutalmat magában hordja.

Adja Isten, hogy a tanítói gyűlések ezután
is mind látogatottságban, mind a hasznos és kor-
szerű ügyek elintézése tekintetében úgy folyjanak
le, mint amilyenről a fennebbieken vala szeren-
csém a tekintetes szerkesztő urat értesíteni.

Egy jelenvolt.

KÖZGAZDASÁG.

A hazánk erdős felvidékén fejlesz- tendő házi-iparról.

I.

Ha az ipar fejlettségét kutatva, szemügyre
vesszük Európa egyes országait, s azok tartomá-
nyait, csakhamar meg fogunk győződni arról, hogy
az ipar minden ágaiban leginkább azon országok-
ban s tartományokban van kifejlődve, melyek vagy
földrajzi fekvésükkel, vagy a talaj természeténél
fogva nem kedveznek a földművelésnek. Így Ang-
gliában, melynek a mellett, hogy földrajzi fekvése
sem kedvez a földművelésnek, területe sem engedi
azt, hogy egész népessége a földművelés után él-
hessen: az ipar, óriási előrehaladván, ez képezi
főképp a nép jólétének alapját s fenntartóját. S így
van ez némely délibb országokban is, pl. Schweiz-
ban, hol a magas hegységek hozzák létre azt, mit
északibb tartományokban a sík talaj, s azonfelül
a hegyi vidékeken elterülő talaj, fekvésénél fogva
sem engedi a földművelésnek nagyobb mértékben
való üzését. Angliában a gyári vagyis nagy ipart
látjuk leginkább kifejlődöttnek, ugyanezt találjuk
Schweizban is, s egyszersmind látjuk azt, hogy a
földművelés mostoha helyzetéből keletkező kárt
mennyire képes az ipar pótolni. De nemcsak távol
országokban, hanem az osztrák-magyar birodalom
területén belül is azt látjuk, hogy ott, hol a talaj
a földművelésnek nagy tért enged, az ipar kevésbé
virágzó, ellenben hol a hegységek részben a velők-
járó hidegebb időjárás, részben a talaj elégtelen-
sége s terméketlensége következtében a földmive-
lést korlátozzák: az ipar legkülönfélébb ágaiban
ki van fejlődve. És ez nagyon természetes dolog,
mert az ember, ki minden tekintetben a földre,
mint anyjára, van utalva, ahol látja, hogy ez anya
nem képes őt közvetlenül táplálni, közvetve folya-
modik hozzá, s ha nem képes a kenyeret gabona
alakjában közvetlenül a földből megszerezni, a
földnek azon termékeit használja fel fenntartására,
melyek, habár némi és sok tekintetben fáradságos
munka után is, csakugyan azon célhoz vezetnek őt.

De nemcsak a nagy ipart látjuk ez orszá-
gokban kifejlődve, hanem azon kis ipart is, melyet
nálunk közönségesen „házi-iparnak“ szokás ne-
vezni. És ugyan miért nevezzük ezen ipart „házi-
iparnak“? Kétségkívül azért, mert ezen elnevezés
alatt oly ipart akarunk érteni, melyet a gazda a
nélkül, hogy kitanult, valamely céghez tartozó

mesterember lenne, oly időben, melyet mezei mun-
kára nem fordíthat, tehát télen, mezei munkájá-
nak a földművelésnek minden hátráltatása nélkül
üzhet házában, a lehető legcsekélyebb s legeggy-
szerűbb műszerek igénybevételével.

Ha télen a Schweiz, a Schwarzwald, a cseh-
erdők, a tiroli vagy steierországi hegyi vidék va-
lamely falujába lépünk, a gazdát, a szénégetőt
vagy favágót családjaikkal egyetemben a legszor-
gosabb munkában találjuk. Itt majdnem minden
embert s gyermeket a házi-ipar valamely ágával
elfoglalva látjuk. Mert ez országokban s vidékeken
a gazda tudja már azt, hogy mezei gazdasága
hiányos volna mellett csupán a téli szorgalom
nyújthat neki módot arra, hogy az élethez szük-
ségeseket megszerezze, s talán egy pár forintot
meg is takaríthasson, miért is e helyeken, hől
különben a nép a házi-ipar folytatása nélkül szin-
tén a legnagyobb inségnek nézne elébe, aránylag
csak tehetős, sőt jó módu embereket találunk.

A házi-iparnak nagy horderejéről tehát kü-
lönösen azon országok s tartományok nyújtanak
fényes bizonyítékot, melyeknek természeti fekvé-
sők nem nyújt elegendő tért, s nem kedvez a
földművelésnek.

Természetes dolog, hogy az oly országokban,
tartományokban s vidékeken is, melyek minden
tekintetben alkalmasak a földművelésre, melyekben
tehát a gazda szükségleteit a földművelés után is
képes fedezni, fontos tényezője lehet a házi-ipar
a jólét előmozdításának, s így kétséget sem szen-
ved, hogy hazánk termékeny vidékeinek, külön-
sen az Alföldnek lakói is rá vannak szorulva a
házi-ipar folytatására, mert az Alföldön is van sok
oly szegény ember, kinek nincs annyi földje, hogy
annak természetmányaiból minden szükségletét fe-
dezzék, ki t. i. nyáron át kezeinek munkája után
élve, télen csakis a napszámban szerzett gabona-
részlet- vagy készpénzből szerzi meg a minden-
napra valót. Az ilyen szegény ember az Alföldön
is, csakis a télen folytatandó házi-ipar által segít-
hetne az inségen, melyben dacára nyári szorgal-
mának, életét tölteni kénytelen.

De aránylag véve, a termékeny vidékek, az
Alföldnek lakói kevésbé szükséglik a házi-ipar mi-
előbbi meghonosítását s elterjedését, mint a ter-
méketlen hegyi vidékek, s így hazánk erdős fel-
vidékének lakói. Mert az Alföldön a nép tulnyomó
része mégis csak, habár nehezen, képes szükség-
leteit a földművelésből fedezni, s azonkívül a tél
sem oly hosszú tartamu, s így a legszegényebb-
nek is hamarabb nyílik alkalma keze munkája
után megélhetni.

Ellenkezőleg áll a dolog hazánk erdős fel-
vidékén, mert itt a mivelhető föld csekély volta
mellett az éghajlat — vagyis inkább időjárás —
s a talaj sem kedvez a gazdának. A legtehetősebb
gazda (a földművelő, kisbirtokost értve, mert csakis
erre nézve bir a házi-ipar fontossággal) sem képes
szántóföldjeiből annyit szerezni, amennyivel az új
termésig szükségleteit fedezhetné, sőt rendszerint
a hiány és szükség már a tél folyamában mutat-
kozik, mert az erdős felvidéken a tél igen hosszú,
sőt az évnél nagyobb részét ez foglalja el.

Az erdős felvidéken ugyanis — különösen
ennek magasabban fekvő tájain — a tél már ok-
tóberben beköszönt, s tart rendszerint ápril vé-
geig, sőt néha májusnak közepén tul is terjed.
Miert is nem csoda, ha az aratás csekély gyümöl-
cse már tél derekán fogyni kezd, főleg ha tekin-
tetbe vesszük azon körülményt, hogy a felvidéki
családapa rendszerint igen számos tagu családdal
van megáldva, tehát a házi szükséglet fedezésére
sokkal többet, több ruházatot, több tápszert igé-
nyel, mint az Alföld lakója, kinek közönségesen
csak egy-két gyermeke van.

„Házi-ipar lapja.“

Dvihally Emil.

(Folyt. köv.)

KÖZEGÉSZSÉG.

Állategészségügyi intézkedések Háromszékmegye kebelében.

A) Orvosrendőri szabályok.

Az egyes gazdáknak önmaguk és a közjó
iránti kötelességük megtartani a következő orvos-
rendőri szabályokat:

Ha valamely helységhez közel üt
ki a járvány, a gazdának első sorban kötelessége
marhát minden idegen ember és marhák-, főképp
kérődzőkkel érintkezéstől megóvni, ugyszintén
megtiltani a marhákat gondozó szolgáltnak a vé-
szes helylyeli érintkezést.

A kutyák láncra köttessenek, baromfiak el-
zárassanak, hogy ne nyujtassék alkalom a ragály-
nak ezek által a vész helyről tovább terjesz-
tésére.

Ha a járvány valamely helységben
kitör, ezt a közigazgatásnál (szolgabíró) rögtön
bejelenteni kell.

Addig is, míg a hatósági közeg a helyszínen
megjelenhetnék, a fennebb említett intézkedések a
legnagyobb szigorral foganatosítandók; a közös
ítással fel kell hagyni; marhái gondozását min-
den egyes gazda külön egyénre bizza, kinek az
udvarról távozni nem szabad; istállóit zárva kell
mindenki előtt tartani.

Ha a vész egyes gazda udvarán tör
ki, akkor

a) az egészségeseknek látszó marhákat külön
kell elhelyeztetni; a betegek maradjanak istálló-
ikban.

b) A betegülésről azonnal értesítendő a hely-
ség előjárósága.

c) A megdöglött állatok félreeső helyen 248
cm. mély gödrökbe temetendők el, a hullák bete-
metés előtt mézoldat- és trágyalével leöntetvén.
A gödrök teteje tüskével vagy egyéb szurós bok-
rokkal fedendő be, melyre kő vagy föld rakatik,
nehogy kutyák vagy ragadozó állatok a hullához
közel jussanak.

d) Az istállók s a beteg marhák gondozói-
nak ruhái füstölés által nagy figyelemmel megtisz-
títandók. A füstölés mint óvszer igen tanácsos még
oly istállóban is, melyek a véstől mentesek. A
füstölés következőkép történik:

Az istálló ablakait s ajtóit betesszük, egy
eserépbe 9 deka halvany meszet teszünk, erre rá-
öntünk 9 deka töménysavat. Igen kitűnő szernek
bizonyult ezek mellett a carbolsav, melyet kevés
vizzel vegyítünk s azt az istálló falaira felperecs-
keljük. Míg a füstölés tart, a marhák az udvarra
bocsátandók ki.

Ezek a legszükségesebb intézkedések, me-
lyeket a gazdaközönségnek feltétlen szem előtt
kell tartani.

A rendőrség szigoruan ügyeljen fel, hogy a
cselédek az utcákon ne kóborogjanak, nehogy ál-
taluk tovább terjesztessék a ragály.

B) A vészbiztos kötelességei.

a) A reá bizott községek előjáróit megérke-
zéséről a községi gyűlés egybehívása végett előre
értesíti.

b) A gyűlésben kinevezési okmányát előmu-
tatja s hatásköréről felvilágosítást nyújt.

c) A helyi vészbizottságtól átveszi a marha-
létszámról felvett kimutatást s eszközli a bizott-
sággal együtt a létszám felülvizsgálatát; ez alka-
lommal egyszersmind a marhák egészségéről is
meggyőződést szerez.

d) A marhalétszám felvételénél előforduló
hibát kinyomozza s a létszámot ehez képest ki-
igazítja; ha a hiba eredetéről felvilágosítást a köz-
ségben nem nyer, a szolgabírónak azonnal jelen-
tést teszen; ha több marha találtatik, mint ki-
mutatva van: a fölőseleg elzáratik, ha pedig keve-
sebb: a tulajdonos a szolgabíró által a hiányzó
marha értékének megfizetésére ítéltetik, mely ösz-
szeg azonnal behajtandó. A vesztglést kiállott fe-
les számú marha elárvereztetik.

e) Ha a helyi vészbizottság meg nincs alakulva: azonnal megalakítandó és a marhalétszámozseirás azonnal fogantositandó.

f) A pásztorokat és nyuzókat figyelemmel kíséri s őket szigorúan figyelmezteti betegedési vagy elhullási eset bejelentésére.

g) A marháknak egyik helyről a másikra való tilalmát ellenőrzi, az áthágásokat a szolgabírónak és vészbizottságnak feljeleníti s a marhakat zár alá teszi.

h) Idegen határban teljesítendő mezei munkára engedélyt adhat saját felelőssége alatt.

i) Több vészmentes helység közt a szükséghez képest öröket állít fel s erről a kerületi vészbizottságot értesíti.

k) A vészbiztos a felügyeletére bizott kerületben köteles lakni s alkalmaztatása ideje alatt egyéb foglalkozást nem űzhet.

l) A vészkerület végső határain alkalmazott vészbiztosok az ide vezető utaknak megbízható örök által őrzéséről gondoskodnak.

m) A hussal való ellátás céljából a vészmentes helyről a vészkerület széléhez érkező vágómarha hajtójának — ha ez a központi vagy kerületi vészbizottság írásbeli engedélyét előmutatja — kijelöli az utat, melyen a marha hajtandó, egyzersmind a hajtó mellé kíséretet rendel.

„Nemere.“

LEVELEZÉS.

Székely-Keresztur, nov. 7.

(Sz.-kereszturi nőegylet.)

Hölgyeink tegnap ismét megkezdették a tavasszal félbenhagyott munkaestélyeiket. Munkaközben ezuttal szórakozást és művelzetet eszközöltek, karénekek, szavalat és egy rövid felolvasás által.

A szellemi és anyagi ügyek rendszeres vezethetésére igazgatósági tisztikart is választottak az estély végén, a következő eredményel: elnök lett Ugron Jánosné, alelnökök Kozma Ferencné és Papp Ödönné, pénztárnok Koncsag Elekné, ellenőr Sebestyén Istvánné, jegyző Gombos Samuné. Választmányi tag 10. Az estély jövedelme volt 11 frt.

Már a mult tél folyamában szembetűnt ezen munkaestélyek jótékony hatása, holott az még akkor a kezdet nehézségeivel kellett hogy küzdjön és munkálódjék minden előre megállapított rendszer nélkül.

Ezuttal sem kellene közbeszólással zavarni a nemes törekvést, mert az biztonnal feltalálna most is a legszükségesebbeket. De mert a „Budapesti Szemle“ szeptember-októberi füzetében Kőrösi által felállított 4 vagyonsági csoportban megdöbentő statisztikai számokkal találkozunk a gyermekhalandóság terén, helyén láttam, nem tanácsadás, hanem a figyelem idevonásáért efelől és idevonatkozólag egyetmást elmondani.

Kőrösi számadatai két évi gyermekhalandóságot előtűntetöleg a következők:

meghalt 100 gyermek közül	
az I-ső legvagyonosabb osztályból	32,
a II-ik osztályban	54,
a III-ik „	66,
a IV-ik „	67.

A nagy gyermekhalandóság mindenesetre sanyaru társadalmi viszonyoknak következménye és legérzékenyebb fokmérője a nemzeti jólétnek.

A gyermekhalandóság csökkentésére az egészségügyi törvény elrendeli ugyan azt, amit a hatóságnak megtartatni kötelessége fog lenni, de ez még mind nem elég, hanem a társadalomnak is a hatóság támogatására kell szövetkezni, hacsak egy kis törtet is csökkenthetne azon megdöbentő számokból.

Ezt tenni első sorban a nők vannak hivatva, s ha teszik akár egyenként, akár társulva, a nemzet- s az összes emberiségnek a legnagyobb szolgálatot teendik.

A tavasz utolsó, ugyszólva bucsuestélyén egy eszmét ajánlottam volt a munkaestélyen jelenvolt hölgyek figyelmébe, mely ha nem is gyökeres, de mindenesetre hatásos eszköz lehetne a gyermekhalandóság csökkentésére vezető első lépésre. Akkor történetesen nem lehetett szerencsém az elnök ö nagyságát hallgatóim sorában tisztelni. Ezért azon felolvasásom kéziratát a tek. szerkesztő ur rendelkezésére bocsátva, tisztelettel kérem, abból az idevonatkozókat akár lapja tárcájában, akár más alakban közreadni.* Hátha azon eszme, mely itt fel van vetve, nagyobb körben is hódítást tehetne.

Az eszme bármily alakbani megtestesülése a valódi szegény emberiség egy nagy nyomorán hogy mily nagyot enyhítene, afeől meg tudók győzni minden kételkedöt, ha fáradságot venne magának engem azon nyomorultak házaiba elkísérni.

Lengyel József.

* Fel fogjuk használni. Szerk.

KÜLÖNFÉLÉK.

— A marhavész Háromszéken. Lapunk közlebbi számában már jeleztük szomszéd megyénk e rémitő szerencsétlenségét, s jelen számunkban több közleményünk vonatkozik e tárgyra. E helyen is pótlólag megjegyezzük, hogy a háromszékmegei vészbizottság idei okt. 31-én tartott ülésében a vészkerületet következőképen alakította meg: Alsó- és Felső-Csernáton határáig, Márkosfalva, Mátisfalva a Feketeügyig, Feldoboly, N.-Borosnyó, Nyén, Bodola, Márkos Brassó határáig. Hidvégi szolgabírói járásban az Olt folyam, egész Miklósvárszék, Csikszék határszéle Szentgyörgy felé, másik fele K.-Vásárhely felé Kászonon át nem foglaltatik bele. Ezen vészkerület községei kisebb-nagyobb csoportokba beosztva kaptak egy-egy kinevezett vészbizost, s ezeknek kötelességei tüzetesen meg vannak jelölve. Önként következik, hogy ránk nézve egész Háromszékmege vészkerület lévén, a megyénkkel érintkező részen alispáni intézkedés következtében nemcsak föl van állítva a határzárlat, de az érdekelt alispánok egybehangzó intézkedései értelmében be van tiltva a szarvasmarháknak a baróti országos vásárra hajtása is.

— Hábórhírek. E hét elején Kis-Ázsiában Muktar pasának ismét útközete volt, de a nagyobb erő elől hátrálni kényszerült, még pedig a segélycsapatok biztosabb magához vonhatása szempontjából a Fekete-tengerparton fekvő Trapezunt felé. — A Lom-vonatról, a Sipka-szorosból nincs semmi ujság, csak Tirnovánál készül m. e. hetvenezer főből álló muszka sereg, hogy a Balkánon áttörjön. — Plevna körül van zárva, Gurkó és Szkobeleff tábornokok a plevna-sophiai uton törnek előre. Hir szerint Mehemed Ali fog velök szembe állani. — Mithád pasa Lesbos szigetére megérkezett. Konstantinápolyban pedig valami muszka befolyással készített összeküvésnek jöttek a nyomára. Isten csudája, hogy még áll — Törökország!

— Értesítés. Folyó év novemberhő 5-én tartott nőegyleti választmányi gyűlés határozata folytán, a filléres munkaestélyek meg fognak kezdödni, nov. 12-től kezdve husvét nagyhetéig minden hétfőn, kivéve, ha a farsangon bálozások vagy bármí előadások ugyanazon napokon nem fordulnak elő. Beléptidij 10 kr; két személyen felüli családtagok 5 kr; gyermek- és tanulódij 5 kr. A rendezést Lakatos Jánosné alelnök mellett következő egyleti tagok vállalták el: Ádám Dénesné, Diémár Károlyné, Dombrády Gyuláné, Gyalokay Mózesné, Hikman Gusztávné, Huszár Lotti, Kabós Károlyné, Kassay Lászlóné, Korondi Mózesné, Kovács Jánosné, Kovács Telka, Szabady Ferencné, Szabó Dénesné, Szakács Ottilia, Székely Dénesné és Zajzon Ferencné. Reméljük, hogy Kénosy Béláné, Váro Ferencné urnóket és Szeles Terka kisasszonyt is megnyerjük, hogy részt

vegyenek. — A meghívók szétküldésével pontosan kivántunk eljárni, de mégis ha ennek dacára is valaki meghívót nem kapott volna és ahoz igényt tart, ezen felszólítás által tartsa magát meghívottnak, nemkülönbön azon tisztelt egyén is, kitől azon balga hir tévedt az „Udvarhelyi Híradó“ 43. számába, hogy a nőegylet nem rendez az idén fillérestélyeket Nem is képzelhető honnan eredhetett, mert a fillérestélyek megtartása leginkább a szegények érdekéért elmaradhatlan, különben a buzdító elismerést és érdeklődést köszönjük bárkitől is. Sz.-Udvarhelyt, 1877 novemberhő 9-én. Lakatos Jánosné, r. b. elnök. Zajzon Ferencné, egyl. jegyző.

— Nyilvános köszönet. Az 1877-ik év novemberhő 12-én kezdödő sz.-udvarhelyi jótékony nőegylet munkaestélyein szükségelt világitásra adakoztak a következők: Ugron Lászlóné 2 font gyertyát, Szentiványi Lászlóné 1 font gyertyát, Fejérváry Lajosné 50 kr, Szakács Károlyné 50 kr, Sándor Mózesné 1 frt, Solymosi Jánosné 1 frt, Kabós Károlyné 1 font gyertyát, Gyarmathy Sándorné 1 font gyertyát, Kandó Mózesné 2 font gyertyát, Kovács Mózesné 2 font gyertyát, Rápolti Domokosné 2 liter fotogént, Steinburg Ottóné 2 font gyertyát, Ádám Dénesné 1 font gyertyát, Szabó Dénesné 1 font gyertyát, Diémár Károlyné 1 font gyertyát, Becsek Dánielné 1 font gyertyát, Kovács Domokosné 1 font gyertyát, Dombrády Gyuláné 4 font fotogént, Pfeifer Károlyné 1 font fotogént, Simó Pálné 1 font fotogént, Kassay Lászlóné 2 font fotogént, Székely Dénesné 3 font fotogént, Gyalokay Mózesné 1 font gyertyát, Szakács Imréné 2 font fotogént, Hikman Gusztávné 2 font fotogént, Raisz Edéné 40 kr, Valenszik Józsefné 2 font fotogént, Lakatos Jánosné 1 font gyertyát, Korondi Mózesné 1 font gyertyát, Kovács Jánosné 1 font gyertyát, Szakács Mózesné 1 font gyertyát. Sz.-Udvarhelyt, 1877 nov. 9-én. Kovács Jánosné, adománygyűjtő bizottsági elnök.

— A róm. kath. főnövelde ifjusága védszentje sz. Imre ünnepének előestéjén e hó 4-én, azaz mult vasárnap, d. u. 4 órakor a növelde nagytermében zene-, ének- és szavalati ünnepélyt rendezett, következő műsorozattal: 1. „Hymnus sz. Imréhez“, énekelte az ifjuság. 2. „Emlékbeszéd“, tartotta Török Bódog VII. oszt. tanuló. 3. „Aria“, Bellini „Romeo és Julia“ című dalművéből, előadta az ifjusági zenekar. 4. „Szent Lant“, Pájer Antaltól, szavalta Barcsa Miklós VII. oszt. tanuló. 5. „Népdalok“, előadta az ifjusági zenekar. 6. „Ima“, Verdi „Nabucco“ című dalművéből, énekelte az ifjuság. 7. „Az orr“, Nagy Ignáctól, előadta Hamar Ignác VIII. oszt. tanuló. 8. „Zug a fenyes“ (népdal), szövege Török Bódogtól, dallama Kozák Mártontól, énekelte az ifjuság. 9. „Induló“, Kozák Mártontól, előadta az ifjusági zenekar. — A tanuló ifjuság ezen ténye mind az intézet igazgatóságának, mind pedig az ifjuságnak dicséretére válik.

— Egy adag éheltetlenség. Köztudomásu dolog, Alsó-Boldog-Asszonyfalva és Fiafalva kertjei és némely határrészei telelvannak tormával, s az udvarhelyiek mégis Barótról kénytelenek tormát hozatni. Ébredjenek atyafiak!!!

Szerkesztői izenetek.

K. A.-nak. Székely-Kereszturon. Köszönettel vettük.
B. Gy.-nak. Nem közölhető.

Piaci árak.

Az árucikk neve és mértéke	Udvarhely		Keresztur		Parajd
	nov. 6.	nov. 3.	nov. 3.	nov. 3.	
Tisztabuza	9	7	50	50	..
Elegybuza	7	50	6
Rozs	7	5	50
Zab	2	75	2	50	..
Törökbuza	6	25	5	25	..
Pityóka	1	50
Egy szekér fa	1	80	1	60	..
Marhahus	..	24	..	24	..
Sertéshus	..	44	..	48	..
Juhhus	..	16	..	16	..
Szalonna	..	80	..	96	..
Turó	..	64	..	32	..
Hájszir egy liter	..	84	1

Kiadó-tulajdonos és felelős szerkesztő: Szakács Mózes.